

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 5 april 1935 kl. 4 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om gemensam valdag för landstingsmannaval och val till riksdagens andra kammare.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 222 i första kammaren av herr *Elof Andersson m. fl.* och nr 396 i andra kammaren av herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.* hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning rörande sättet för en sammanföring av valen till riksdagens andra kammare och valen till landstingen till gemensam valdag samt anhålla, att förslag i ämnet måtte föreläggas 1936 års riksdag».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Allmänna politiska och kommunala val förrättas numera vart fjärde år på så sätt, att de ordinarie andrakammarvalen omväxla med landstingsmänna- och elektorsvalen samt med de primärkommunala valen med två års mellanrum. Denna regel är det slutliga resultatet av det reformarbete i syfte att nedbringa antalet valrörelser, som påbörjades vid 1917 års riksdag. Vid den utredning i ämnet, som i anledning av en av samma riksdag beslutad skrivelse till Kungl. Maj:t företogs, övervägdes jämväl frågan om sammanförande till hösten ett och samma år av ordinarie andrakammarval och landstingsmannaval. Fler-talet av de i frågan hörda myndigheterna avstyrkte emellertid en dylik anordning. I proposition (nr 261) i ämnet till 1918 års lagtima riksdag uttalade sig även vederbörande föredragande departementschef häremot. Jämväl riksdagen anslöt sig till denna mening, som också senare vidhållits vid reformarbetets fortsättande.

Vissa av de synpunkter, som anförts i motionerna till stöd för förslaget om sammanförande av landstingsmänna- och elektorsvalen med de ordinarie andrakammarvalen till en gemensam valförrättning vart fjärde år, torde icke kunna fränkännas betydelse. Emellertid kunna avgörande erinringar resas emot samma förslag. I viss omfattning göra sig sålunda även andra synpunkter gällande vid landstingsmannavalen än vid andrakammarvalen. Sannolikhet föreligger för att denna olikhet skulle försvinna genom ett sammanförande av de båda slagen av val till en gemensam valförrättning. Det bör vidare vid övervägande av motionärernas förslag icke förbises, att en viss tillfällig folkstämning kan göra sig gällande och trycka sin prägel på ett

val. Detta kan vara mindre lyckligt, redan då det gäller ett enda val, men blir det i ännu högre grad, då det är fråga om samtliga de val, som direkt eller indirekt äro utslagsgivande för riksdagens sammansättning. Förslagets realiserande skulle vidare medföra den olägenheten, att den förskjutning inom väljarkåren, som under loppet av fyra år kan inträffa, icke utan en upplösning av andra kammaren med säkerhet kan konstateras under hela denna tid. Det är också av värde, att urväljare till riksdagen icke alltför sällan sättas i tillfälle att deltaga i val av rikspolitisk betydelse. Eljest föreligger fara för att hos dem skapas ligkiltighet för det politiska livet, ett förhållande som icke kan vara till gagn för ett demokratiskt statskick. Ett sammanförande av landstingsmänna- och elektorsvalen med andrakammarvalen skulle dessutom kunna leda till att första kammarens konstitutionella ställning undergrävdes. Detta kunde inträffa i viss omfattning redan genom att landstingsmannavalen, såsom förut framhållits, förlorade sin särprägel i förhållande till andrakammarvalen, men i ännu högre grad genom att principen om första kammarens successiva förnyelse allvarligt skulle kunna rubbas. En regering, som haft framgång vid de samtidigt förrättade valen, skulle nämligen kunna frestas att upplösa första kammaren i syfte att stärka sitt parlamentariska underlag. Utskottet finner alltså avgörande skäl kunna anföras gentemot motionärernas förslag och hemställer därför,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 april 1935.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: Herrar Hallén, Strömberg, Björkman, Oscar Gottfrid Karlsson*, Stendahl*, Bergman, Sandegård, David Pettersson*, Källman, Karl Bodin*, Anton Pettersson*, Andersson i Igelboda*, Lindskog*, Olsson i Mora, Vougt*, Nordström, Petersson i Broaryd, Björck i Kristianstad, Ossbahr* och Svensson i Landskrona.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar Bergman och Olsson i Mora, som ansett att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Allmänna politiska — — — (= utskottet) — — — reformarbetets fortsättande.

När man 1918 avböjde tanken på ett sammanförande av andrakammarval och landstingsmannaval till en och samma period, torde huvudskälet ha varit dels en önskan att vid den stora omgestaltning av vår författning, som då förestod, ej införa flera nyheter än som med hänsyn till det väsentliga i författningsreformen voro absolut nödvändiga, dels även sannolikt en önskan att låta det politiska inslaget i landstingsmannavalen träda så mycket tillbaka som möjligt. Det förstnämnda skälet saknar under nuvarande situation aktualitet och det sistnämnda önskemålet har, såsom erfarenheten vid varje val därefter givit vid handen, befunnits vara omöjligt att förverkliga. Landstingsmannavalen ha, som också motionärerna erinrat, fått en allt mer utpräglad politisk karaktär. Någon ändring häri torde icke vara att förvänta. Man har utan tvivel att för framtiden räkna med samma betraktelsesätt. Under sådana omständigheter synas starka skäl tala för sammanförande av de verkligt politiska valen och deras frigörande från förbindelser med valen till de kommunala representationerna. Det förhållandet att de politiska avgörandena, i den mån dessa ske genom valen, då skulle komma att försiggå med fyraåriga mellanrum, skulle säkerligen motverka valtröttheten och även medföra en lugnare politisk stämning i landet, men sannolikt icke förminska allmänhetens intresse vid valtillfällena utan tvärtom då låta valen framstå som större och viktigare händelser. På samma gång skulle den föga demokratiskt verkande tendensen till uppdrivande av valkostnaderna motverkas genom valrörelsernas sammanförande. Att någon ökad fara för utplånande av den skillnad mellan kamrarna som får sitt uttryck i första kammarens långsammare och successiva förnyande skulle föreligga genom den tänkbara frestelsen till upplösning av första kammaren efter en allmän framgång vid bägge valen för det parti, som innehade regeringsmakten, kan ej med fog göras gällande, då en sådan frestelse, därest den överhuvud föreligger, lika fullt kan uppstå efter ett för det regerande partiet särskilt framgångsrikt landstingsmannaval även med nuvarande valordning.

Utskottet finner övervägande skäl tala för en utredning i överensstämmelse med motionärernas hemställan och får därför föreslå,

att riksdagen, med bifall till de i ämnet väckta motionerna, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning rörande sättet för en sammanföring av valen till riksdagens andra kammare och valen till landstingen till gemensam valdag samt anhålla, att förslag i ämnet måtte föreläggas 1936 års riksdag.